

Εθνικό Αρχαιολογικό, τι κερδίζουμε, τι χάνουμε

Ανδρέας Γιακουμακάτος - 03/04/2023

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ιδανική λύση για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο θα ήταν η οικοδόμηση ενός νέου εξαρχής. Επειδή όμως οι ιδανικές λύσεις είναι και ουτοπικές, ας δούμε ποια είναι εφικτή, σε σχέση με τις δοθείσες συνθήκες.

Η αναβάθμιση του μουσείου και η αύξηση των χώρων του είναι μια προφανής ανάγκη. Το ΕΑΜ δεν μπορεί να είναι ένα μουσείο του εαυτού του: ένα μουσείο του 19ου αιώνα, όπως κάποια άλλα μικρότερα μουσεία στην Ευρώπη. Το μέγεθος και η αποστολή του, αλλά και η γενικότερη κατάστασή του, απαιτούν εκσυγχρονισμό και διάλογο με την αντίληψη του μουσείου στον 21ο αιώνα.

Να πούμε επίσης ότι κανείς δεν θα σκεφτόταν να επεκτείνει το Παλαιό Μουσείο του Σίνκελ στο Βερολίνο, με μια κατασκευή μπροστά από αυτό και επί του άξονα της «λεωφόρου υπό τας φιλύρας». Γνωρίζουμε άλλωστε

τη σημασία της ιδέας της μνημειακής πλατείας για την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής του νεοκλασικισμού. Ποια είναι η διαφορά; Το βερολινέζικο μουσείο βρίσκεται σε μια περιοχή όμορων μνημείων (τη Νησίδα των Μουσείων), και διατηρεί τη σχέση με το αστικό τοπίο όπως ακριβώς την εποχή που ανεγέρθηκε, εδώ και δύο αιώνες (ωστόσο, και στη Νησίδα των Μουσείων προστέθηκε πρόσφατα μια νέα είσοδος, σχεδιασμένη επίσης από τον Τσίπερφιλντ, η James-Simon-Galerie, που τοποθετήθηκε πάνω στο κανάλι του Σπρέε και μπροστά στην όψη του Νέου Μουσείου προς την πόλη). Στην περίπτωση του Εθνικού Αρχαιολογικού έχουμε να κάνουμε με ένα τοπίο ριζικά διαφορετικό από την εποχή της σύλληψής του επί της Πατησίων, σε έναν πυκνοδομημένο πλέον αστικό ιστό και με ορατή τη μεταβολή των περιβαλλοντικών δεδομένων. Η πρόθεση «να πλησιάσει το μουσείο στην πόλη» είναι κάθε άλλο παρά αδικαιολόγητη.

Η περίπτωση του ΕΑΜ δεν έχει επίσης πολλά κοινά σημεία με το κτίριο των Παλαιών Ανακτόρων και την ατυχή μετατροπή που αποφασίστηκε το 1929. Όχι μόνο καταστράφηκε εσωτερικά το έργο του φον Γκέρτνερ (για την εγκατάσταση των αιθουσών της Βουλής και της Γερουσίας), αλλά και η κεκλιμένη νεοκλασική πλατεία μπροστά από αυτό, για να τοποθετηθεί εκεί το μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη. Στο Εθνικό Αρχαιολογικό διατηρείται η προϋπάρχουσα δημόσια πλατεία, ενώ η νέα παρέμβαση δεν μετατρέπει το ιστορικό κτίριο σε «ιπτάμενο αντικείμενο», όπως συνέβη με την απότομη οπτική ανύψωση του κτιρίου της Βουλής πάνω από την πλατεία Συντάγματος. Ας σημειωθεί επίσης ότι η πλατεία του Εθνικού Αρχαιολογικού δεν βρέθηκε ποτέ στο κέντρο της αθηναϊκής καθημερινότητας, όπως άλλοι δημόσιοι χώροι: λειτουργεί μάλλον ως μια αμήχανη προσπέλαση, μέχρι οι επισκέπτες να βρεθούν στην είσοδο του μουσείου.

Η μελέτη του Ντέιβιντ Τσίπερφιλντ, σε συνεργασία με το Γραφείο Μελετών Αλέξανδρου Τομπάζη, χειρίζεται το ζήτημα με μεγάλη ισορροπία. Η λύση που προτείνεται είναι η ηπιότερη από όσες εναλλακτικές έχουν επινοηθεί, ακόμη και από την κατεδάφιση της μεταπολεμικής επέκτασης του μουσείου επί της Μπουμπουλίνας και την οικοδόμηση εκεί μιας νέας πτέρυγας, σε ένα περιβάλλον ήδη επιβαρυνόμενο από την άποψη της αστικής πυκνότητας. Στη νέα μελέτη, από το χαμηλό μέτωπο εισόδου επί της Πατησίων, ο επισκέπτης οδηγείται στους χώρους υποδοχής και επίσης στο παλαιό μουσείο, μέσω δύο υπόγειων προσπελάσεων. Μια θαυμάσια υπαίθρια μνημειακή κλίμακα οδηγεί στον άξονα από την οδό προς τη νεοκλασική είσοδο του μουσείου, ενώ μια άλλη έκκεντρη εξωτερική κλίμακα φέρει τους επισκέπτες από την Πατησίων στην πλατεία του μουσείου. Η επίλυση της κίνησης των επισκεπτών είναι ένα από τα πιο επιτυχημένα στοιχεία αυτής της μελέτης. Οι ευρηματικοί σχεδιαστικοί χειρισμοί, σε συνδυασμό με τις λειτουργικές και εκθεσιακές αρετές, με τα υλικά κατασκευής και με στοιχεία όπως η κίνηση και το φως, δίνουν ένα αποτέλεσμα πολύ υψηλής ποιότητας: μάλλον το πιο επιτυχημένο δείγμα γραφής συγκριτικά με κάθε άλλη πρόσφατη αρχιτεκτονική επέμβαση ξένου αρχιτέκτονα στη χώρα μας.

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα», 19 Μαρτίου 2023.